

Klimat- och näringslivsdepartementet, diarienummer KN2023/03970

Att: kn.registrator@regeringskansliet.se kn.e.remissvar@regeringskansliet.se

Synpunkter inför regeringens energiforskningsproposition KN2023/03970.

Förslag på insats för att stärka excellens, innovation, internationalisering och konkurrenskraft i energiforskning och dess nära koppling till beteende och design samt öka dess närhet till praktik och tillämpning, i Sverige, norden och inom EU

Sammanfattning

Det övergripande målet för forskning och innovation på energiområdet är, som regeringen påpekar, att bidra till att uppfylla av riksdagen beslutade energi- och klimatmål, den långsiktiga energi- och klimatpolitiken och energirelaterade miljöpolitiska mål. Forskning och innovation kan öka våra chanser att uppnå de energipolitiska målen. Något som vi på SVID menar direkt stärker dessa chanser, är att få forskningen mer synlig, tillgänglig och tillämpad genom riktade insatser för att överbrygga gap mellan forskningsintensiva miljöer och övriga samhället. Detta kan stärka förmågan för svensk forsknings excellens, innovation och företagens konkurrenskraft och internationalisering.

SVID har lång erfarenhet av att vara en del av forskningens infrastruktur och att sprida och få genomslag för forskningsresultat, vi föreslår av den anledningen att regeringen i sin energiforskningsproposition:

- **Satsar brett på designforskning inom energiområdet som metod för att stärka Sveriges förmåga till en mer energieffektiv vardag.** Energiforskning som tar hänsyn till design och beteendevetenskap kan möjliggöra att affärsmodeller och funktionalitet på produkter, teknik och tjänster verkligen överensstämmer med människors behov, vanor, beteenden och preferenser,
- **dedikera medel till SVID** med uppdrag att överbrygga gapet mellan designforskning och övriga samhället med fokus på energiområdets effektivisering och utveckling,
- **satsar på gestaltning och design** – Säkerställ att medel avsätts för kunskapsuppbyggnad kring gestaltning och designprocessen, och hur de kan integreras i processerna för att möta utmaningarna med gestaltungsområdets koppling i energifrågan,
- **samt, dedikera medel till SVID för att ta fram en vitbok med Best Practice** från svensk energiforskning med fokus på design, beteende och energi som vänder sig till beslutsfattare på lokal, regional och nationell nivå inom EU samt näringsliv och industri. Detta som ett led i internationaliseringen av svensk designforskning och som ett led att stärka forskningens infrastruktur för ökat genomslag, innovation och konkurrenskraft. Detta arbete kan påbörjas under 2024 och SVIDs bedömning är att kostnaden för detta arbete ligger på 6 miljoner kronor och bör fördelas mellan åren 2025-28.

Om förslaget

SVID har i sitt remissvar på regeringens forsknings- och innovationspolitiska proposition föreslagit en satsning på en nationell infrastruktur för designforskning. Tillsammans med satsningar på de starka forskningsmiljöerna, bidrar detta till att stärka designforskningen kvalitativt, och därmed till utvecklingen av design som ämne och design som utvecklingskraft i Sverige. Med en sådan infrastruktur, i form av ett nationellt kunskapscentrum, skapas möjligheter för svensk lyskraft och internationella konkurrenskraft i gemensamma nationella satsningar inom ramen för Nordiska och Europeiska satsningar. Ett nationellt kunskapscentrum för designforskning bör utgöra grunden för det specifika perspektiv av energiforskning med fokus på design och beteende som föreslås i remissvaret till energiforskningspropositionen.

Sverige behöver ett nationellt kunskapscentrum för designforskning

Insikten om att design kan vara en utvecklingskraft för allt från innovation till insatser i komplexa samhälleliga utmaningar växer sig allt starkare, vad gäller hållbarhet och klimat, inkludering, konkurrenskraft och goda livsmiljöer. Det gäller till exempel inom politiken för gestaltad livsmiljö och EU:s satsning på New European Bauhaus med kopplingar till forskningsprogrammet Horizon Europe och EU:s gröna giv (European Green Deal). För att ta del av och utveckla detta behöver vi göra nya satsningar för att stärka och upprätthålla Sveriges position som en ledande aktör inom designforskningen. Under åren 2008 - 2014 utvecklades designforskningen i Sverige genom regeringens satsning på Designfakulteten som ett nationellt centrum för att främja designforskning. Därefter har designforskningen fortsatt att utvecklas framför allt i några starka miljöer (se nedan), genom nationella och internationella forskningsprojekt.

Det krävs olika insatser för att stärka de forskningsmiljöer på designområdet som finns idag vid lärosäten runt om i landet. Dels handlar det om riktade forskningsmedel till forskare så att doktorander och seniora forskare kan fortsätta att utveckla akademien, dels handlar det om finansiering av doktorandtjänster för kapacitets- och kompetensförsörjning för utvecklingskraft i Sverige, och dels handlar det om nationella forskningsinfrastrukturer.

Sedan 2014 har forskningsmiljöerna, inte minst genom Designfakulteten, utvecklats och förstärkts särskilt på en internationell arena. En ny satsning på en nationell infrastruktur för designforskningen, tillsammans med de starka forskningsmiljöerna, bidrar till att stärka designforskningen kvalitativt, och därmed till utvecklingen av design och design som utvecklingskraft i Sverige. Med en sådan infrastruktur, i form av ett nationellt kunskapscentrum, skapas möjligheter för möten mellan lärosätenas forskargrupper och för vidare samarbeten på nordisk nivå samt till ökad finansiering från de stora europeiska satsningarna. SVIDs bedömning är att ett årligt anslag för detta ändamål bör ligga på minst 6 miljoner kronor.

SVIDs roll; att överbrygga gap mellan designforskningsintensiva miljöer, industri, näringsliv och övriga samhället för en ökad tillämpning och innovation.

SVID samlar idag en mängd aktörer för att utveckla samhällets förmåga till omställning, utveckling och innovation genom designmetodik. Via förberedelseprojektet Design Impact – People Powered Transformation inom Impact Innovation, nästa generations strategiska innovationsprogram som drivs av Energimyndigheten, Formas och Vinnova har SVID tillsammans med en mängd aktörer i hela landet formulerat en färdplan för hur vi med designmetodiker och samverkan gemensamt kan bidra till attraktiva livsmiljöer, nyindustrialiseringen i norra Sverige och samhällets gröna omställning i hela landet. Luleå

tekniska universitet, Linköpings universitet, Malmö universitet, Konstfack är några av lärosätena som ingår i partnerskapet tillsammans med en stor mängd samverkansparter från akademi, näringsliv offentlig verksamhet (<https://svid.se/vad-vi-gor/projekt/people-powered-transformation/>)

Ett ytterligare viktigt kompletterande sammanhang för den nationella noden för designforskning att relatera till är det tvärvetenskapliga forskning- och innovationsprogrammet **Design för energieffektiv vardag** som ska bidra till energisystemets omställning (<https://svid.se/vad-vi-gor/projekt/design-for-energieffektiv-vardag/>) som SVID koordinerar på uppdrag av, och i samverkan med Energimyndigheten. Design för energieffektiv vardag utgår från individers och grupper roll i energisystemet och kombinerar energiforskning, design och beteendevetenskap för att ta fram nya affärsmodeller, kunskap, teknik, produkter och tjänster. Resultaten från de deltagande projekten ska ge individer och grupper större möjlighet att själva bidra till, men även påverka och stärka, ett energieffektivt och hållbart samhälle. Det ska vara enkelt att göra rätt och att använda teknik, produkter och tjänster som är energieffektiva och hållbara. Programmet pågår mellan 2018 och 2028 och har en total budget på 200 MSEK. Utöver detta tillkommer samfinansiering från externa aktörer. <https://designforenergi.se/>

Vi är nu inne i utlysning nummer åtta och kunskapen och resultaten från projekten skulle kunna användas som systemdemonstratorer för kommuner och regioner i Sverige, norden och inom EU. **SVID föreslår att medel dedikeras för att ta fram en vitbok över programmets forskningsresultat.**

Via SVIDs samverkan med regionerna Västerbotten, Norrbotten och Skellefteå kommun bygger vi nu upp en nod för att stötta den hållbara samhällsutvecklingen i norra Sverige med fokus på attraktiva livsmiljöer och samhällets gröna omställning, Arctic Design Center samlar designers, konstnärer, arkitekter och representanter från akademi, offentlig verksamhet och näringslivet med inspiration från New European Bauhaus, the European Green Deal och Politiken för gestaltad livsmiljö, www.arcticdesigncenter.se

Bakgrund

I ett Europa präglad av stora utmaningar, måste vi tänka nytt och annorlunda. Vi måste bli bättre på att samarbeta över gränser; mellan länder och mellan discipliner, mellan högskolor, universitet och företag, mellan den privata och den samhälleliga sfären. Innovation definieras, enligt EU:s initiativ Innovation Union, som individers, företags och hela nationers förmåga att kontinuerligt skapa en önskvärd framtid. En definition som tydligt sätter fingret på vikten av design och designkompetens i framtidens Europa – något som också bekräftas av att design allt oftare förekommer i policydokument liksom i den rad initiativ för att stärka Europas innovations- och konkurrenskraft genom design.

Sverige har kommit långt med att utveckla designforskningen och därmed dra nytta av både vetenskapliga och praktiska metoder som utgår ifrån designpraktiken i innovationssammanhang. Designfakulteten var en förutsättning för att etablera en stark position för Sverige i utvecklingen av designforskningen genom att skapa en kritisk massa för forskarutbildning inom design och för att skapa en gemensam arena för att utveckla designforskningen som egen disciplin. Nu är det dags att i ett nytt steg föra detta vidare.

SVID

Enligt SVIDs stadgar har stiftelsen till ändamål att bedriva och främja forskning och utveckling inom designområdet, samt verka för den praktiska användningen av god design genom utbildning, rådgivning och information, till gagn för näringslivet och samhället i övrigt. För att förverkliga ändamålet skall stiftelsen genomföra forskning, utveckling, utbildning, rådgivnings- och informationsverksamhet inom designområdet. Stiftelsen skall eftersträva samarbete med universitet, högskolor och forskningsinstitut.

Sedan 2012 har SVIDs arbete med att ta fram en designagenda pågått med syftet att möjliggöra ett ökat användande av design i samhället. SVID har arbetat med behoven av design och designforskning för att kunna kommunicera vad framtiden kan föra med sig när det gäller satsningar inom dessa områden. Satsningar som gjorts är att möjliggöra postdoktjänster, utgivning av Research Design Journal, drivit sidan designresearch.se och stöd till Designfakulteten. Syftet med att tydligt stärka och lyfta designforskning är att visa hur design utvecklar samhället inom många olika fält genom ny kunskap och nya lösningar.

På uppdrag av regeringen genomförde föreningen Svensk Form och SVID en studie om design som utvecklingskraft för samhällets hållbara utveckling 2021-22. Designens roll i samhället behöver stärkas och det här är en tydlig signal att den är på väg att göra det, menar de båda organisationerna. <https://svid.se/ny-studie- visar-att-design-ar-viktigt-for-samhallets-hallbara-utveckling/>

Designforskning idag

De designforskningsmiljöer som finns i Sverige idag och som har professorer, forskningsfinansiering och forskarutbildning, kandidat- och masterutbildningar inom design är:

- Malmö universitet, (Social innovation och kooperativ design)
- Lunds universitet, (Produktdesign)
- Högskolan i Borås, (Textil)
- Göteborgs Universitet, (Design management, materialitet)
- Konstfack, (under utveckling)
- Linköpings universitet, (Tjänstedesign, hållbarhet)
- KTH, (Interaktionsdesign, embodiment)
- Designhögskolan vid Umeå universitet, (Interaktionsdesign, designpraktik)
- Forskarutbildning i ämnet design: Borås, Göteborg, Linköping, Konstfack och Umeå

Forskarutbildning i designämnen: KTH och Luleå

Med förhoppning om att denna satsning kan processas inom ramen för budgeten för 2024 ställer vi oss till förfogande för de frågor ni kan ha och möts gärna för en mer ingående föredragning.

Jonas Olsson, vd för SVID, Stiftelsen Svensk Industridesign

SVID, Stiftelsen Svensk Industridesign är en forskning- och utvecklingsstiftelse som sedan 1989 utvecklat svenska företag, samhälle och organisationer med design. SVID stiftades av Statens industriverk, Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien och föreningen Svensk Form och har sitt uppdrag och verksamhetsbidrag från Tillväxtverket, men samarbetar med en mängd andra myndigheter, organisationer och lärosäten.